

verkrijgen met gebruikmaking van 'gekraakte' bonnen. Vergeleken met de zomer van '43 was de situatie een jaar later aanzienlijk verbeterd – het begin was het moeilijkst geweest.

★

Wij hebben bij de beschrijving van dat begin vier namen genoemd: Hilbert van Dijk, Izaak van der Horst, Leendert Valstar en Liepke Scheepstra. Van hen vieren heeft in zekere zin van der Horst de grootste prestatie verricht, want deze Kampense notarisclerk (hij was voordien kapper geweest) miste de gave van de fysieke moed. Het KP-werk was, aldus *Het Grote Gebod*, 'geheel tegen zijn natuur. Hij was voorzichtig. Hij was – men zou zeggen: bang, wanneer niet juist de grootste moed nodig is voor de overwinning van zichzelf. Het was voor hem een offer dat God van hem vroeg, waaraan hij zich niet onttrekken wilde, maar dat hem toch heel zwaar viel.'¹ Dat offer bracht hij en dat gaf hem ook de kracht, zich tegen zijn stadgenoot Hilbert van Dijk te verzetten wanneer deze, waar hij de neiging toe had, te bazig werd. Van Dijk viel het illegale werk veel gemakkelijker; hij was joviaal, gemoedelijk en 'uiterst koelbloedig':

'Eens moest hij met een paar makkers per trein uit Zwolle richting Amersfoort reizen. Het traject was berucht om zijn vele treincontroles. Hilbert nam een kaartje 2de klas en ging daarmee in de wandelgangen van de 1ste klas staan. Op een open vlakte, waar vluchten dadelijk op zou vallen, stopte de trein en begon de *Grüne Polizei* met controle. Hilbert bleef rustig waar hij was, met vijf pistolen op zak. 'Jongens, jullie worden toch niet zenuwachtig? In negen van de tien gevallen wordt de eerste klas niet gecontroleerd.' Inderdaad werden zij ongemoeid gelaten.'²

Van Dijk had het in zoverre weer moeilijker dan van der Horst dat hij zijn vrouw moest ontzien (hij vertelde haar maar weinig), terwijl van der Horst de overtuigende steun had van zijn echtgenote.

Zo lag het ook bij Leendert Valstar – een geboren leider, een groot organisator, op en top geschikt voor het KP-werk (behalve dat hij rood haar had waardoor hij extra opviel – hij liet het zwart verven), en zeker van het feit dat zijn vrouw naast hem stond. Valstar werd in de zomer van '43 aan de *Sicherheitspolizei* verraden. Hij wist toen op het nippertje te ontkomen,

¹ A.v., p. 356.   ² A.v., p. 364.